

Kommentteja luonnoksesta sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisen keskeisten käsitteiden sanastoksi

(STM Lausuntopyyntö 04.02.2021, VN/7937/2020)

Yleiset huomiot

Tietojohtaminen ry pitää kannatettavana lausuntokierroksella olevan sanaston tarkoitusta. Tällä sanastolla on hyvin tärkeä tehtävä, kun sovitaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisen yhteydessä käytettävistä termeistä, joilla viitataan uusiin käsitteisiin. Tällä hetkellä vielä keskeneräinen sanasto mahdollistaa uusien käsitteiden määrittelyn ja suosittaa käytettäväksi termejä, joilla pyritään kuvaamaan mahdollisimman hyvin sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamiseen liittyviä käsitteisisältöjä. Lisäksi sanastossa ovat mukana termien erikieliset vastineet, joille on omat hakemistonsa.

Jotta kokonaiskuvan muodostaminen sosiaali- ja terveydenhuollon toimintakentästä ja siinä tapahtuvista rakenteellisista ja muista uudistuksista olisi mahdollisimman sujuvaa ja kehittämistehtäviä tukevaa, jo esitettyjen termien lisäksi tarvittaisiin sanastossa kontekstietona ja tarkennuksena jonkin verran enemmän tähänastiseen sosiaali- ja terveydenhuollon toimintoihin ja toimijoihin liittyvää termistöä. Aiheenmukaisesti jaotelluissa luvuissa, käsitekaavioissa ja hakemistoissa tulisi olla yhtenevästi ja riittävästi sosiaali- ja terveydenhuollossa vakiintuneita termejä, joilla on aiemmin viitattu alan käsitteiden sisältöön ja jotka edelleenkin ovat käytössä lainsäädännössä, muissa säädöksissä sekä toiminnan dokumentoinnissa.

Palvelutoiminnan ja palvelun laadun ylläpidon ja kehittämisen näkökulmasta olisi tarpeellista laajentaa myös sosiaali- ja terveydenhuollon sanastossa käytettävää palveluihin ja palvelutoimintaan/palveluliiketoimintaan liittyvää termistöä ja liittää siihen esimerkiksi erillisinä käsitteitään niitä kuvaavat termit, kuten 'palvelukonsepti', 'palvelutuotanto' sekä 'palvelutarjooma' ja 'arvonluonti'. Tällöin yhteisiin käsitteisiin perustuen edistetään ja helpotetaan myös sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvän tarpeellisen liiketoiminnan kehittämistä ja yhteistyötä viranomaisten kanssa.

Laatimisen apuna käytetyt sanastot, yhteydet muihin alan sanastoihin ja tietoa niiden välisestä yhteentoimivuudesta sekä julkaisupaikasta sanastojen kentässä olisi tarpeen tuoda esille esipuheessa ja mahdollisin viittauksin termitietueitasolla. Tämä tieto palvelisi jatkossa hyvin sanaston edelleen kehittämistä. Sanaston käsitekaaviot ovat hyviä ja havainnollistavia mutta lähinnä myös puuttuvien käsitteiden vuoksi hieman keskeneräisiä. Joidenkin käsitteiden välisiin suhteisiin tarvittaisiin tarkennuksia myös käsitekaavioissa. Sanaston termitietueiden käsitteiden määritelmät on tehty ilmeisen asiantuntevasti, huomautukset on tehty perusteellisesti mukaan lukien niissä olevien termien linkitykset. Hakemistojen erikielisten termien kattavuuteen täytyy sanastoa ylläpidettäessä jatkossakin kiinnittää huomiota.

Esipuhe

Esipuheeseen voisi sisällyttää nykyistä ilmaisua tarkemmalla tasolla sanaston soveltamisalan sekä tiedon siitä, kenelle sanasto on tarkoitettu, toisin sanoen kohderyhmän. Lisäksi tarvittaisiin tieto sanastohankkeen varsinaisten työryhmien ulkopuolisista laatijayhteisöistä sekä sanaston ylläpitäjästä, julkaisu ympäristöstä ja ylläpitäjän yhteystiedoista sanastoon liittyvissä kysymyksissä. Nyt edelliseen kappaleeseen viitaten puuttuu tietoa siitä, miten tämä Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisen keskeiset käsitteet -sanasto liittyy muihin alan sanastoihin.

Sanaston rakenne ja merkinnät

Sivunumerointi (s. 5 – 8) puuttuu kappaleesta Sanaston rakenne ja merkinnät.

Termitietueen rakenteeseen liittyen tarvitaan selvennystä suositettavien termien ilmaisemiseen, jos on synonyymejä. Nyt olevassa esimerkissä (termitietueen merkintä 23) ei ole selkeää mallia puolipisteen käytöstä, kun mallissa pitäisi olla sekä ensisijaisesti suositettavan termin että ensisijaisesti suositettavan termin kanssa samanarvoisen synonyymien esittäminen termitietueen kentässä.

Synonyymien ilmaisemiseen liittyy myös termitietueen merkintä 'lihavointi' ja merkinnän selitys "suomenkielinen suositettava termi (ensimmäisenä suositettavin ja sen jälkeen hyväksyttävät synonyymit)".

Termitietueen merkintä suom. 'mieluummin kuin:' ja merkinnän selitys "ei-suositettava termi; termin käyttöä ei suositeta esimerkiksi kielellisistä syistä..."

HUOM. Ei-suositettava termi tarvitsisi selvyuden vuoksi lisätiedon, että ei-suositettava on kuitenkin sallittu termi, toisin kuin suom. merkinnällä 'ei:' ilmaisu, joka on kokonaan hylättävä termi.

HUOM. Ohjaustermit tulisi tässä sanastossa olla selkeämmin ilmaistuina.

1 PALVELUT

- termitietue 2 **sosiaali- ja terveyspalvelut**

sosiaalihuollossa ja terveydenhuollossa annettavat sosiaalipalvelut, terveyspalvelut sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteiset palvelut

huomautus

Sosiaali- ja terveyspalvelut -käsitettä tarvitaan silloin, kun halutaan viitata määritelmän mukaisten palvelujen muodostamaan kokonaisuuteen esimerkiksi kuvattaessa palvelujen yleistä organisointia.

Käsitekaavio: Palvelutoiminta

HUOM. termitietue 2 **sosiaali- ja terveyspalvelut** puuttuu käsitekaaviosta 1. Palvelut. Kuitenkin tuossa samassa käsitekaaviossa 1. Palvelut on termitietue 1 **sosiaali- ja terveydenhuolto**, joka on myös käsitekaaviossa 2 Palvelutoiminta.

- termitietue 3 **sosiaalihuolto**

organisoitu toiminta, jonka tarkoituksena on tarjota yhteiskunnan jäsenille riittävät *sosiaalipalvelut* ja niihin kuuluva taloudellinen tuki sekä edistää sosiaalista hyvinvointia ja osallisuutta

huomautus

Sosiaalihuoltoon kuuluu sekä julkisten että yksityisten sosiaalipalvelujen antaminen. Myös yksityiset *sosiaalipalvelujen tuottajat* voivat tuottaa julkisia sosiaalipalveluja silloin, kun julkinen *sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäjä* hankkii näiltä toimijoilta palveluja *sosiaalihuollon asiakkaalle*.

HUOM. Terveyspalvelulain (30.12.2010/1326) 3 §:n 5 mukaan tarkoitetaan

- *sosiaalihuollolla* sosiaalihuoltolain (30.12.2014/1301) 14 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä sekä

- sosiaalisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämistä (sanastossa lukee nyt "edistää sosiaalista hyvinvointia ja osallisuutta") HUOM. Määritelmään pitäisi lisätä sosiaalisen hyvinvoinnin ja osallisuuden lisäksi myös edellä mainitun lain mukaisesti sanaliitto 'sosiaalista turvallisuutta', jolla on oleellinen suuri merkitys asiakkaille sekä merkitystä palvelujen tuottamisessa ja arvioitaessa palvelujen laatua.

- termitietue 4 **terveydenhuolto**

Terveydenhuoltolaki 30.12.2010/1326, 1 § 1 mom. Terveydenhuoltoon sisältyvät 1) terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, 2) perusterveydenhuolto ja 3) erikoissairaanhoido.

HUOM. Lisättävää Käsitekaavioon 1

- *perusterveydenhuolto* Terveydenhuoltolaki 3 §, ks. mitä sisältyy 2) *perusterveydenhuolto*, jonka synonyymi on *kansanterveystyö*.

- termitietue 9 **terveyspalvelu; terveydenhuollon palvelu**

terveydenhuollon ammattihenkilön tarjoama tai antama *palvelu*, jonka tarkoituksena on määrittää henkilön terveydentila ja palauttaa hänen terveytensä tai ylläpitää sitä

huomautus

Terveyspalveluja voidaan antaa joko julkisina tai kokonaan yksityisen toimijan tarjoamina palveluina.

HUOM. Nyt huomautuksessa asia on ilmaistu kovin ehdottomasti. Voisiko olla myös näiden eri järjestäjien tarjoamien palvelujen yhdistelmiä käytössä tai suunnitelmissa?

- termitietue 11 **erityistason terveyspalvelu**

HUOM. Lisättävää Käsitekaavioon 1

- *erikoissairaanhoido* Terveydenhuoltolaki 3 §, ks. mitä sisältyy 3) *erikoissairaanhoido*, termi puuttuu sanastosta.

2 PALVELUTOIMINTA

- termitietue 31 **sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalue; yhteistyöalue**

HUOM. termi **yhteistyöalue** on tässä ehkä liian laaja yleisnimi synonyymiksi?

HUOM. Lisättävää Käsitekaavioon 2. Palvelutoiminta

- *työterveyshuolto* määriteltynä käsitteenä ja hakemistosta hakuterminä puuttuu sanastosta.

HUOM. Lisättävää Käsitekaavioon 2. Palvelutoiminta

- *erityisvastuualue* Terveydenhuoltolaki 3 § 6, koostuu kahdesta tai useammasta *sairaanhoitopiiristä* (koostumussuhde)

HUOM. Lisättävää Käsitekaavioon 2. Palvelutoiminta

- *sairaanhoitopiiri* (erityisvastuualueen osa), ks. ed. Terveydenhuoltolaki 3 § 6

3 ASIAKAS

- termitietue 34 **terveydenhuollon asiakas**

henkilö, joka hakee tai saa *terveyspalveluja* tai jonka asiaa muuten käsitellään *terveydenhuollossa*

HUOM. Palvelun laatuun vaikuttavat myös seuraavat käsitteet ja niitä kuvaavat termit: Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 17.8.1992/785, 10 § (12.12.2014/1101) *muistutus*; 10 a § (12.12.2014/1101) *kantelu*; 11 § *potilasasiamies*.